

TAALBESCHOUWING MET STRIPVERHALEN

Kinderen lezen heel wat stripverhalen en gaan daarbij geheel op in hun lectuur zonder te beseffen dat hun boeiend beeldverhaal een aantal impliciete opvattingen over mensen en toestanden bevat. Daarbij ondersteunen en accentueren de tekeningen, voor bepaalde taaluitingen. In deze tekst gaan we verder in op de relatie tekening-taal. We vertrekken van een bladzijde uit een strip van Jef Nys. (1)

Leerdoelen

1. Bij elk beeld opsommen wie spreekt, wie luistert, wat gezegd wordt; hoe, waar en met welke bedoeling.
2. Het verband tussen taalgebruik en begeleidende bewegingen leggen en de functie van gebaren en mimiek bij het eigen spreken ervaren en verwoorden.
3. De verschillen tussen de beelden binnen en buiten het stripverhaal aanduiden en toelichten.
4. De sexistische trekjes van het fragment aanwijzen.

Brainstorming rond het woord „kinderdief”

Bedoeling: Snel een aantal ideeën bij elkaar krijgen om het lezen van het stripverhaal voor te bereiden.

Hoe?: Op vier flappen waarop het woord 'kinderdief' geschreven staat, schrijven vier groepen zoveel mogelijk woorden op. Dit gebeurt in stilte en zonder discussie.

De resultaten van de vier parallelwerkende groepen worden bekeken en vergeleken: dezelfde woorden of woorden met éénzelfde inhoud worden aangeduid.

Na een kort klasgesprek rond stripverhalen krijgen de leerlingen een blad uit het stripverhaal „De Koningin van Onderland” van Jef Nijs.

Leskern

De leerlingen lezen het blad individueel. Vervolgens mogen ze spontaan vertellen wat ze ervan vinden. Woorden of uitdrukkingen die men niet begrijpt, worden klassikaal verklaard.

- vermoeienis = vermoeidheid
- oogje in 't zeil houden = in de gaten houden = uitkijken
- bedot spelen = verstoppertje spelen.

De spontane reflecties worden beknopt samengevat:

- Het is een spannend verhaal.
- Ik vraag me af hoe het afloopt.
- Ik vind dat die kinderen niet bang zijn.
- Ik vind het erg.
- Die papegaai speelt bedot. Dat vind ik goed gevonden om te zeggen dat hij die kinderdief gaat slaan.
- Enkele leerlingen weiden uit over een kinderpakker die in onze omgeving zou opereren.

1. ZIEN EN INTERPRETEREN VAN FORMELE ASPECTEN

De leerkracht heeft een aantal opdrachten voorzien die de aandacht van de leerlingen richten op het formele aspect van deze strips. De klas wordt in groepen opgesplitst. Elke groep werkt aan dezelfde opdracht.

Opdracht 1 (bijlage 1)

- * Schrijf de naam van de personen die meespelen in dit verhaal op.
Als je de namen opgeschreven hebt, verdeel dan de rollen en herlees het verhaal.

- * Hoeveel afbeeldingen telt dit blad?

- * Aantallen per afbeelding.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
– Aantal mensen per afbeelding:	5	1	5	5	1	4	1	2	3	2	2	1	= 32
– Aantal tekstballonnetjes per afbeelding	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	= 16

- Wat valt er op?

- * Tel hoeveel tekstballonnetjes

de champetter heeft :	3
Jommeke :	5
moeder :	4
Filiberte :	0

- Wat valt op?
- Wie spreekt het meest? het minst? Waarom?

- * Welke afbeeldingen hebben:
 - uitroepende zinnen? (1, 4, 7, 8, 9, 10, 10)
 - vragende (1, 2, 8, 9)
 - mededelende (3, 5, 6, 6, 11, 12)
- In welk deel zijn er veel/weinig uitroepende zinnen?
- Waarom?
- Waarom twee leestekens in „Wat zegt ge ?!” Lees op twee manieren.

- * De volgende zinnen zijn niet af. Maak ze volledig.
 - „Alleen op wandel”
 - „Wat, moeder?”

Opdracht 2

De leerlingen knippen het blad middendoor. We vergelijken het bovenste deel met het onderste. Zoek het verschil op!

- stemming: boven =
- onder =
- tijd: boven =
- onder =
- plaats: boven =
- onder =
- omstandigheid: boven = Filiberke is erbij.
- onder =

Opdracht 3: het verband waarnemen tussen spreken en gebaren.

Tekstballonnetje	Schrijf gebaar op	Waarom? van het gebaar	Wanneer maak jij zo'n gebaar?
Ha, dag lieve vriendjes!
En hebt gijlie geen schrik?
Jommeke, uw beste vriend!
Nu filiberke ook gestolen! Ha,
Dan heeft de champetter niet uit zijn ogen gekeken...
Och die brave man kan toch niet..

Bij de bespreking hiervan gaan we in op het effect dat zo'n gebaar heeft. We lezen het tekstballonnetje eerst met, daarna zonder gebaar. We bespreken het verschil.

Opdracht 4

- De leerlingen knippen elke afbeelding van het blad uit. Iedere leerling kiest één afbeelding. Iedereen werkt individueel.
Ze bekijken de afbeelding en beantwoorden de vragen.
 1. Wie spreekt?
 2. Wie luistert? Je ziet ze op de afbeelding:
Je ziet ze niet:
 3. Hoe wordt er gesproken? (luid-gewoon-zacht)
 4. Welke gebaren maakt de spreker?
 5. Op welke plaats speelt de afbeelding zich af?
 6. Waarom zegt de spreker dit.
- Enkele leerlingen geven hun antwoorden, waarna een bespreking volgt.

2. ZIEN EN BEOORDELEN VAN INHOUDELIJKE ASPECTEN

- Met de uitgeknipte afbeeldingen maken we het stripverhaal terug. Dit gebeurt samen met het bespreken van opdracht 4.
De leerlingen vertellen dan het verhaal na zonder de tekstballonnetjes te gebruiken.
- Welke titel kan je op dit verhaal kleven?
De volgende titels vonden het meeste gehoor:
 - Filiberke is gekidnap.
 - De champetter vergeet de wacht te houden.
 - De kinderpakker slaat toe!
- Via complementair groepswork gaan we de inhoud van het verhaal toetsen op de werkelijkheidswaarde. Twee parallelwerkende groepen beantwoorden vragen die betrekking hebben op het stripverhaal, twee andere vanuit de realiteit zoals de kinderen die zien. De antwoorden op deze vragen tonen de verschillen aan. Eerst de vragen!

Vragen te beantwoorden vanuit het stripverhaal	Vragen te beantwoorden vanuit de realiteit van het kind
1. De kinderen weten dat er een kinderdief rondloopt. Waar bevinden zij zich?	1. Je weet dat er een kinderpakker rondloopt. Op welke plaats kom jij dan zeker niet?
2. De champetter komt voorbij. Wat antwoordt Jommeke op de vraag of ze schrik hebben?	2. Een agent komt voorbij. Wat antwoord je als hij vraagt of je schrik hebt van een kinderpakker?
3. Wat zegt de champetter om de kinderen gerust te stellen?	3. Welke raad zal een agent je geven als er een kinderdief op pad is?
4. Wat zegt en doet Jommeke als hij verneemt dat zijn beste vriend verdwenen is?	4. Wat doe of zeg je tegen jezelf als je hoort dat je beste vriend gekidnap is?
5. De taak van de champetter is de wacht te houden. Toch verdwijnt iemand. Wat zegt Jommeke over de champetter? Wat zegt zijn moeder erover?	5. De politie staat in voor de veiligheid van de mensen. Er verdwijnt iemand. Wat zeg je dan over de politie? Wat zegt je moeder over de politie?

De antwoorden worden overlopen en met elkaar vergeleken. Hier kunnen mogelijke interpretaties aan de orde komen.

- waarom de agent op een overdreven wijze de kinderen geruststelt
- waarom de schrijver de kinderen nu juist in het bos laat gaan

De brainstorming uit de aanvangsfase kan eveneens aangehaald worden om de verschillen en overeenkomsten te bevestigen.

In ieder geval ervaren de leerlingen dat in het stripverhaal bepaalde zaken bedoeld zijn om de spanning ten top te drijven. Daarnaast zijn er heel wat situaties in de strip die niet stroken met de realiteit. Uit de antwoorden maken we een indeling van wat kan en niet kan in dit stripverhaal.

3. Met behulp van drie vragen gaan we na hoe de schrijver staat tegenover de rollen van mannen en vrouwen.

1. Wie heeft het meest/het minst schrik van de kinderdief?
2. Wie gelooft wel/niet in de woorden van de champetter?
3. Wie van de ouders is onthutst/blijft kalm?

Uit deze vragen komt volgend schema op het bord.

Vrouwen	Mannen
1. Meisjes hebben veel schrik.	1. Jommeke heeft helemaal geen schrik. Filiberke zegt niets.
2. De meisjes geloven de champetter. Moeder verdedigt de champetter.	2. Jommeke heeft de champetter niet nodig. Hij denkt zelf na om te weten wat hij moet doen. Hij wantrouwt de champetter.
3. Moeder is helemaal in de war. Ze maakt heel wat drukte.	3. Vader blijft kalm. Hij zegt en doet niets.

Door deze antwoorden stellen we vast dat Jef Nijs een bepaald beeld over de geslachten ophangt. Jongens en meisjes, vaders en moeders worden sterk verschillend voorgesteld. Het vrouwelijk geslacht doet hij voorkomen als bangelijk goedgelovig, meelopend: het zwakke geslacht. Het mannelijk geslacht daarentegen schildert hij af als ondernemend, onbevreesd, agressief, zakelijk, het recht in eigen handen nemend: het sterke geslacht.

Wat zal het effect zijn als de rollen eens omgedraaid worden?

Dit proberen we even uit. Annemieke neemt de rol van Jommeke en omgekeerd; vader en moeder verwisselen van rol; Rozemieke wordt gestolen.

Door deze rolveranderingen krijgt de strip een andere kleur. Onder de leerlingen ontstaat heel wat hilariteit. Dit bewijst dat zij het verschil voelen en begrijpen.

Slot

Deze les taalbeschouwing ronden we af door de strip te transformeren in een rollenspel waarbij de leerlingen zelf een oplossing voor de diefstal zoeken. De leerlingen schenken vooral aandacht aan de begeleidende bewegingen bij het spreken.

We verdelen het verhaal in enkele taferelen:

1. De champetter en de kinderen in het bos.
2. Filiberke wordt gekidnapd.
3. Moeder vertelt het nieuws.
4. Wat wil Jommeke doen?
5. Hoe los je het op? (Vooraf afspreken.)

Jos Mertens, Boomgaardstraat 2, 2180 Nieuwmoer - Kalmthout.

NOOT

(1) „DeKoningin van Onderland” uit de Jommeke-reeks.

BIJLAGE 1

OPDRACHTEN BIJ HET HELE BLAD

1. Schrijf de namen van de personen op die meespelen in dit stripverhaal.

Champerter, Annemiekke, Rozemiekke, Filiberke,
Jommeke, Marie, Teofiel, madam Ploegmans

2. Tel en noteer het aantal afbeeldingen op dit blad: 12

3. Vul het juiste cijfer in per afbeelding:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	--Totaal
Hoeveel mensen op de afbeelding:	5	1	5	5	1	4	1	2	3	2	2	1	= 32
Hoeveel speekblaasjes:	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	= 16
Maak het verschil:	4	0	4	4	0	2	0	1	0	1	0	0	= 16

Wat valt op? Er zijn veel mensen, maar er spreken er weinig

4. Hoeveel speekblaasjes zegt de champerter? 3

Jommeke ? 5

moeder ? 4

Filiberke ? 0

Wie spreekt het minst? Filiberke het meest? Jommeke

Waarom? Omdat Jommeke de hoofdfiguur is.

5. Welke afbeeldingen hebben uitroepende zinnen? 1, 4, 7, 8, 9, 10, 10

vragende zinnen ? 1, 2, 8, 9

mededelende zinnen? 3, 5, 6, 6, 12, 13

Waarom zoveel uitroepende zinnen in het onderste deel?

Omdat ze het erg vinden dat Filiberke er is.

6. De volgende zinnen uit de strip zijn niet af. Zoek de zinnen op en maak er een volledige zin van ;

"Alleen op wandel": Zijn jullie alleen aan het rumdelen?

"Wat, moeder?" Wat is er gebeurd, moeder?